

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

XCVI. De quatuor fontibus Salvatoris & aquis inde hauriendis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

Exod. 16. d

Ioan. 6. f

sapor cœli, alius est sapor terræ. Haudquaquam nobis placere potest sapor cœli, dum saporem quærimus cœci nostri. In deserto dantur coturnices & manna, id est in loco disciplinæ maiora & minora mandata. *Cum vidissent filii Israel manna, dixerunt adinvicem, manhu? quid est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis quem dedit Dominus vobis ad vescendum* b. Huius facti mysterium in Evangelio Joannis convenienter aperitur, ubi Dominus ait " : *Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c. Multi ergo ex discipulis audientes dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Ex hoc multi abierunt retro. Ad hunc itaque modum cum aliqui simplices ad conversionem veniunt, severitatem Regulæ expavescunt: si fiat eis sermo de mundi contemptu, de virtutum vitiorumque conflictu: si anxietas vigilandi, assiduitas orandi, parsimonia jejunandi ab ipsis requiritur, dicunt conquerendo inter se: Quid est hoc? Quis tot & tanta implere sufficiat? Nesciunt enim quanta sit virtus assumpti Ordinis. Sed pastor eis consolatorie habet respondere, & de afferenda eos sollicitare farina.*

S E R M O X C V I.

De quatuor fontibus Salvatoris, & aquis inde hauriendis.

Esa. 12. b

Fontes 4. de
pectore Salva-
toris procedun-
tes.

Ex singulis
hauriuntur pe-
nultimæ aquæ.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris a. Pro paradiso quem perdidimus, restitutus est nobis Christus Salvator. Sicut ergo de uno fonte paradisi derivantur quatuor flumina ad irrigandum paradysum: ita de pectoris eius arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, unde tota per universum mundum rigatur Ecclesia. Sunt autem quatuor fontes, veritas, sapientia, virtus, & charitas. Ex his ergo fontibus hauriuntur aquæ, ex singulis scilicet singulæ. Nam de fonte veritatis, sumuntur aquæ iudiciorum: de fonte sapientiæ, aquæ consiliorum: de fonte virtutis, aquæ præsidiorum: de fonte charitatis, aquæ desideriorum. In aquis iudiciorum cognoscimus quid liceat, vel quid non liceat. In aquis consiliorum discernimus quid expediat, vel quid non expediat. Sed quia electis viris rectè per hæc gradientibus non desunt tentationes: (tentantur autem de duobus: aut terroribus, ut concutiantur: aut blandimentis, ut seducantur) idcirco armandi sunt contra terrores præsidii divinæ virtutis; contra blandimenta desiderii supernæ charitatis. Desideriis enim meliorum superantur (ut ait quidam Sanctus) desideria deteriorum. Vel sic possumus procedere. Quid prodest nosse quid liceat & expediat (quod utique docent iudicia atque consilia) si posse perfici minime contingat? Ideo post aquas iudiciorum & consiliorum; quærendæ sunt aquæ præsidiorum. Rursum & posse quid valeat, si horum omnium non sit finis charitas? Rectè itaque post iudicia, post consilia, post præsidia, hauriuntur de

tur de fonte charitatis desideria, ut videlicet quicquid sapimus aut loquimur, quicquid operamur aut patimur, æternæ vitæ finis concludat.

Sed ut hæc quæ dicta sunt de fontibus & aquis clarius eluceant, Scripturarum testimoniis reor esse comprobanda, auriq; similitudines quas protulimus vermiculandas argento. Ac primum quod dictum est quatuor illos fontes de pectore JESU manare, nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex eisdem fontibus hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum est: Veniat ergo David & dicat, quod ex fonte veritatis procedant judicia. Hoc certè videtur sensitse cum diceret *b*: *De vultu tuo iudicium meum prodeat*. Neque enim Vir sanctus iudicium suum diceret, quod de vultu DEI, id est de veritate non prodiret. Noverat enim electos Dei veritatis iudiciis, tanquam virga ferrea, regi, & quia sub eorum regimine se esse sentiebat, exultans psallebat *c*: *Iudicia Dei vera justificata in semetipsa: desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum*. A quibus ne fortè per incuriam devient, audiant vocem Patris per eundem Prophetam comminantis. *Si in iudiciis d*, inquit, *meis non ambulaverint, & mandata mea non custodierint: visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorū*. Hæc mysteria divini iudicii referabat cœlestis regni clavicularius, cum diceret *e*: *Tempus est ut incipiat iudicium de Domo DEI*. *Si autem primum à nobis, quis finis eorum qui non crediderunt Dei Evangelio?* Et hoc de electis dictum est. Cæterum est aliud de reprobis iudicium, quod nihilominus ab ipsa Veritate procedit. Unde & per Paulum dicitur *f*: *Scimus enim quoniam iudicium est secundum veritatem in eos qui talia agunt*. Et utrumque quidem iudicium complectitur ipsa Veritas dicens *g*: *In iudicium ego veni in hunc mundum, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant*. Utrumque autem discernit cum item dicit *h*: *Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*.

Si vidimus quomodo de fonte veritatis hauriuntur judicia: videamus quomodo de fonte sapientiæ propinentur consilia. Quis dubitet Apostolum Paulum esse sapientem, cum & Petrus eius Coapostolus sapientiam ei datam esse astruat *i*, & eiusdem Apostoli tota verborum series nil aliud quam sapientiam redoleat? Proferat igitur consilia, & per ipsa nos doceat, quid peregrinantibus & ad cœlestem patriam festinantibus expediat. *De virginibus*, inquit *k*, *præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus à Domino ut sim fidelis*. *Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse, hoc est in virginitate manere*. Si de virginibus præceptum haberet, nihil aliud, quam quod præciperetur, liceret. Nunc verò cum utrumquè liceat, vel nubere, vel non nubere: quid compendiosius dici potuit, quam *bonum est homini sic esse*; præsertim cū & necessitatis instantia frequenter obrepere soleat, &

Ex fonte veritatis hauriuntur judicia.
b Psal. 16. a

c Psal. 18. c

d Psal. 88. c

e 1. Pet. 4. d

f Rom. 2. d

g Ioan. 9. g

h Matt. 25. d

i 2. Pet. 3. d

De fonte sapientiæ consilia.

k 1. Cor. 7. d

Ibidem.

citò mori ipsa temporis brevisitas urgeat, totiusque mundi figura prætereat? Item cum de vidua loqueretur, *Beator*, inquit ^l, *erit si sic* (id est inupta) *permanserit secundum consilium meum*. Ac ne de proprio corde, & non potius de fonte sapientiæ videretur hoc ipsum consilium deprompsisse, subjecit dicens: *Puto quod & ego spiritum Dei habeam*. Sed cur ergo paucis immoror exemplis, cum in ejus verbis omnis sexus, omnis conditio consilium inveniat, si diligenter quærat, salutis? Quod si quis curiosus velit perspicere, utrum verum sit quod dictum est, de sapientia consilia manare, legat libros qui inscribuntur *Sapientia* †, ubi totus orationis contextus consilia parare videtur. Si verò consultius & utilius studet vitam inde eligere, audiet ipsam salubriter invitantem Sapientiam. *Si vis*, inquit ^m, *ad vitam venire, serva mandata*. Quæris cujus? *Deum*, inquit ⁿ, *time, & mandata eius observa*. Audiat eam ipsam materno affectu inclamantem ^o: *Da mihi cor tuum*. O quantum vellem, & ego cor meum in ejus verbum suspendere, de cujus ore mirifico tam dulcia vitæ consilia audio personare. Utinã autem & linguæ meæ calamum in ejus fonte possem intingere, quo idoneus essem ea quoque quæ restant de duobus fontibus, id est virtutis & charitatis, utiliter exarare.

Et quoniam quatuor isti fontes ita sibi invicem saporem transfundunt, ut qui de uno biberit, quadam ineffabili dilectionis dulcedine invitetur ad alium: libet jam de sapientiã ad virtutem transire, & qualiter illinc hauriantur aquæ præsidiorum, quantum ab ipsa virtute adjuvor ostendere. Sicut autem superius dixi gemina esse veritatis judicia, quia scilicet determinant quid liceat, vel quid non liceat: itidem sapientiæ duo, hoc est quid expediat, vel quid non expediat: ita & hic agnoscamus de fonte virtutis hauriendas duplices præsidiorum aquas, quæ vel abluant electos à culpis, vel refrigerent in tormentis. De utriusque sumamus exemplum. Refert Lucas Evangelista ^p, quòd quædam mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, erogatã in medicos totã substantiã cum minimè curari potuisset, accesserit retrò & tetigerit simbriam vestimenti Domini, & confestim steterit fluxus sanguinis: Iesum vero dixisse, *quis me tetigit?* Cùmque discipuli responderent, *Turbæ te comprimant & affligunt, & dicis, quis me tetigit?* Rursum repetisse, *Tetigit me aliquis: nam & ego novi virtutem de me exiisse*. Ecce quas aquas præsidii hauserit mulier de fonte virtutis, quibus abluta est à profluvio sanguinis, quæ nulla medicorum arte potuerat sanari. Quod si quis objiciat prolatum testimonium nihil ad rem præsentis operis pertinere, eo quod illa mulier nequaquam abluta esse videatur à culpis, sed tantum ab ægritudine carnis: noverit moris esse divinæ virtutis prius cordi mederi quàm corpori. Unde & alibi ^q cum quidam ei paralyticus offerretur curandus, tanquàm bonus & pius medicus volens sanare prius quod erat potius, *id est mentem quàm carnem*; ait idem paralytico; *Confide fili, remittuntur tibi*

† *Quinque lib. solent vocari sapientiales: Proverbia, Ecclesiastes, Cant. Cant. Ecclesiasticus, & Sapientia.*
^m Matt. 19. c
ⁿ Eccl. 12.
^o Ptov. 23. c
De fonte virtutis aquæ præsidiorum.

p Luc. 8. f

Moris est divina virtutis prius mederi cordi, quam corpori.

q Matt. 9. a

Sermones de Diversis.

751

ribi peccata tua. Itaq; sanata conscientia, consequenter sanatur corpus, cum dicitur *r*: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Sic ergo & hujus cor mulieris prius abluit intus per donum fidei, sicut scriptum est *s*: *Fide mundans corda illorum,* per quam meruit exterius impetrare salutem corporis. Hoc enim innuit ipse Dominus, cum dicit *f*: *Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace.* Quod autem de hoc ipso fonte virtutis hauriantur aquæ præsidii in tormentis, ostendunt & illi tres pueri in fornacis incendio æstantis positi, quibus ipsa flamma refriguit, & præcipuè inelytus ille martyr Vincentius, qui cum graviter torqueretur, non solum tolerasse, sed etiam tortorem suum constanter provocasse fertur his verbis: *Insurge* (inquit) *& toto malignitatis spiritu debacchare, videbis me Dei virtute plus posse dum torqueor, quam possis ipse qui torques.* Possent plura de hoc fonte virtutis copiosius dici, sed eum succinctè prætereo: quia de fonte virtutis † bibere potius quàm scribere desidero.

Ad hunc fontem invitamur Redemptoris nostri voce dicentis *u*: *Si quis sitit, veniat & bibat, & de ventre eius fluent aqua viva.* Et sequutus Evangelista exposuit ad quem fontem nos invitaret, dicens: *Hoc autem dixit spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Quem nisi Spiritum charitatis, quem mundus non potest accipere, sed soli accipiunt qui verè credunt in eum? Ex hoc ergò fonte hauriamus nobis aquas desideriorum, ipsasq; partiamur in geminos rivulos, ut sicut ejusdem charitatis duo sunt præcepta, ita sint & desideria gemina, quibus impleantur ipsa præcepta. Aliud est enim desiderium quo Deus propter seipsum, aliud quo proximus diligitur in Deo, vel propter Deum. In illo nullus modus, sed ex toto corde, tota anima, tota virtute diligitur Deus: in hoc autem præscribitur quidam modus, cum dicitur: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Illo flagrabat Propheta, cum diceret *z*: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Et item *a*: *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* Hoc exhibebat Apostolus Romanis, quibus scribebat *b*: *Desidero enim videre vos, ut aliquid gratia spiritualis impertiar vobis.* Et Dominus in Evangelio discipulis suis *c*: *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar.*

Et notandum quod ad illud excitatur mens humana specialiter tribus affectionibus ac provehitur: unde & Deum diligere toto corde, tota anima, tota virtute jubetur. Prima quidem dulcis, secunda prudens, tertia fortis est. Primam habuit Petrus, cum Domino mori disfluaderet *d*, Ex corde enim dulciter diligebat, cujus passionem expavescebat. Sed cum audiret *a*: *Vade retro Satana, non sapis qua Dei sunt, sed qua hominis:* his verbis eruditus & intelligens quid boni haberet mors Christi, cœpit tota anima prudenter diligere, quem prius tantum diligebat dulciter toto corde, necdum

B b b b b 3

verò

r Ibidem.
s Act. 15. b

f Luc. 8. g

Vincentii Mart.
fortitudo in tormentis.

† al. charitatis.

u Ioan. 7. f

x Ibidem.

De fonte Charitatis hauriente aqua desideriorum.

Charitatis duo præcepta.

y Matt. 22. d

z Psal. 41. a

a Psal. 83. a

b Rom. 1. a

c Luc. 22. b

Dilectio erga Deum tribus affectionibus excitatur & provehitur.

** d* Matt. 8. d

Ostenditur exemplo Petri.

verò diligebat tota virtute. Quod si faceret, nec propter mortis discrimen eum negaret. At verò post Resurrectionem & Ascensionem dato desuper Spiritu, tunc demum tota virtute dilexit, pro quo etiam horrendum crucis supplicium postmodum subire non expavit. Erga charitatem quoque proximi exercemur tripliciter, vel ut edificetur ipsa charitas ubi non est; vel certè ne pereat, vel minuatur ubi est. Quisquis autem hanc puro affectu erga proximum operatur, illam proculdubio quæ Deus est, ulterius promeretur.

S E R M O X C V I I .

De suavitate verbi ac jugi Christi; foris quidem duri, sed intus dulcissimi.

a Cant. 4. c

b Eccl. 12.

c Psal. 54. e

d Psal. 140. b

Mel & lac sub lingua eius a. Id quidem necesse. Nam quod in lingua est, durum sonat. Verba sapientis quasi stimuli, & sicut clavi in altum defixi b. Alius est cujus molliti sunt sermones super oleum c; sed oleum peccatoris non impinguet caput meum d. Corripiat me magis justus & increpet, nam in hoc misericordia est: quam illud impinguet oleum caput meum, in quo est dolus. Pulchrè enim non molles, sed molliti dicuntur sermones vel suaforis adulatoris, vel suaforis iniqui, quòd sit in eis non tam vera & solida, quam superducta & simulata suavitas. Siquidem ipsi sunt jacula e. Denique sub lingua ejus quid? Audi Prophetam f: Labor & dolor. Porrò sub lingua ejus mel & lac, qui juxta eundem Prophetam laborem fingit in præcepto g. Miraris fingere veritatem, nam mirari licet, dubitare nõ licet. Si & alterum testem quæris, lege in Evangelio h, quia *fixit se longius ire*. Quidni figmentum figmento exhibeat? Siquidem ipse novit figmentum nostrum, utique laboris impatiens, dilationem non sustinens, fragile ad utrumque. Piè ergo providit, ut haberet pietas promissionem vitæ eius quæ nunc est & futuræ i; nec laborem verum imponeret, sed magis fingeret in præcepto. Audi quomodo laborem fingere ipse se prodat: *Tollite iugum meum super vos, & invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, & onus meum leve k*. Quomodo non fictus labor, ubi non labor, sed requies invenitur?

e Psal. 54. d

f Psal. 9. d

g Psal. 93. d*

h Luc. 24. d

i 1. Tim. 4. c

j Matt. 11. d*

k 2. Cor. 12. a

l Ioan. 6. f

m Matt. 10. d

n Luc. 14. f

o *sermo Dei durus in cortice,*

suaviss. in medulla,

lulla,

Ita ergò labor in lingua, mel sub lingua. Quid supra linguam? Ineffabilia, quæ non licet homini loqui l. Miseri qui solum quod in lingua sonuit attendentes, nec quod sub lingua reconditum, nec quod supra repositum fuit, capere potuerunt. *Durus est hic sermo*, inquiunt m. Durus equidem, sed tamen idem est verbum vitæ n. *Qui non bajulat crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, adhuc autem & animam suam, non est me dignus o*. Quid durius poterat dici? Noli errare. Lapis videtur, panis est. Durus in cortice, sed suavissimus in medulla. Tentat te Dominus Deus tuus. Fidei exercitatio, & probatio dilectionis est, fictio ista laboris. Esto tamen, lapis sit. Num tu credis quod & dæmones credunt?